

EL TEXT NARRATIU

El text narratiu té com a finalitat bàsica explicar o relatar fets i accions, que se succeeixen en el temps i que tenen entre ells una relació de causa-efecte. Aquest tipus de text respon a les preguntes següents respecte a un personatge o una cosa: “què va fer?”, “què li passa?”...

De textos narratius escrits, en podem trobar en els anuncis, en les notícies i cròniques periodístiques, en les sinopsis d'una pel·lícula, en els butlletins meteorològics, etc. Els textos narratius amb intenció predominantment literària o artística, els trobem en els contes, en les novel·les, en les rondalles, en els còmics, en els guions dels films, etc.

En els textos narratius, els **verbs** que més s'utilitzen són els **d'acció**: *córrer, fer, cridar, esgarrapar*, etc. La forma verbal més utilitzada quan es narra una història és el passat, que pot ser el **pretèrit perfet** o bé altres: *va cridar, vaig sentir, havia dormit, estava cansat, digué*, etc.

En els diàlegs d'un text narratiu, en canvi, si es reproduïxen de forma directa, és a dir, transcrivint el que diuen els personatges al peu de la lletra, la forma verbal més usual sol ser el present: *-Fuig d'aquí! Deixa'm passar! -va fer la seva dona.*

*També apareixen molt sovint les paraules o expressions que indiquen **aspectes temporals**: *aquell vespre, havent sopat, l'endemà, llavors*, etc.*

TEXTOS NARRATIUS LITERARIS

No tots els textos narratius són literaris. La narrativa és el gènere literari que explica, generalment en prosa, encara que també hi ha gèneres literaris narratius en vers, i per mitjà d'un narrador, uns fets situats en un espai i en un temps i protagonitzats per uns personatges. Per poder parlar de **textos narratius literaris** han d'acomplir una sèrie de condicions:

- creen un món de ficció, encara que pot incloure també elements reals.
- hi ha d'haver-hi almenys **un narrador**, que explica l'acció.
- hi han d'intervenir uns **personatges**, que realitzen l'acció.
- existeix una **acció** o conflicte.
- l'acció o conflicte té lloc en un **temps** i en un **espai**.
- la seva funció ha de ser **estètica**, no només **referencial**.

Dins d'aquest grup, els dos gèneres narratius més importants són la **novel·la** i el **conte**. Hi podem trobar, a més, altres gèneres: *faula, rondalla, llegenda, mite...* Aquests gèneres presenten certes peculiaritats que els distingeixen d'altres textos narratius no literaris. Tenen un objectiu literari i estètic, és a dir, el lector espera gaudir d'una història interessant, i el llenguatge amb què s'expressen acostuma a tenir una finalitat estètica.

ELEMENTS DEL TEXT NARRATIU

a) Els fets narrats

En qualsevol novel·la s'expliquen uns fets, una història, uns esdeveniments que constitueixen l'acció que viuen els personatges. Els fets que narra una novel·la es poden classificar en:

- **Fets principals:** són els que concentren tota l'atenció del relat. Constitueixen el **cos de la història**.
- **Fets secundaris:** són els que acompanyen al fet o acció principal. Serveixen perquè s'entengui millor allò que se'ns explica, per entendre millor els personatges o com actuen. També donen continuïtat i coherència al relat.

Els **indicis** són els esdeveniments de la història que tenen la funció de donar **pistes** del que succeirà més endavant.

b) El marc temporal

Tota novel·la se situa en un temps determinat, que pot ser present, passat o futur. Aquests temps no s'exclouen, és a dir, poden conviure dins d'una mateixa narració.

Cal distingir entre:

- **Temps narratiu o temps intern:** és el temps en què es desenvolupa l'acció, el temps que triga a desenvolupar-se la trama. La seva estructura pot ser:
 - **Lineal.** Els fets se succeeixen cronològicament, ordena els fets segons el pas real del temps:
 - **Plantejament:** exposició de la situació. Es presenta l'espai, el temps, els personatges i l'inici del conflicte (complir un desig, assolir un objectiu, descobrir un enigma, evitar una desgràcia...).
 - **Nus:** és el desenvolupament de l'acció. El conflicte o conflictes s'encadenen fins a arribar al moment àlgid de tensió narrativa, el clímax, que se situa poc abans del desenllaç.
 - **Desenllaç:** és la resolució final de l'argument. Segons com acaba, es parla de narracions de final tancat (l'argument es resol de manera definitiva i precisa) o de final obert (demana una interpretació per part del lector).
 - **No lineal o discontinua.** Trenca l'ordre lineal del temps i altera la disposició successiva dels fets, que poden ordenar-se de maneres diferents segons les necessitats de l'argument, per exemple:
desenllaç · plantejament · nus / nus · plantejament · desenllaç

L'autor pot alterar el sentit del temps a partir de dos recursos. Ambdós són maniobres narratives que pretenen potenciar l'interès i la intriga.

- **L'anticipació:** consisteix a avançar un fet que, seguint l'ordre dels esdeveniments, es produirà més endavant.
- **La retrospecció (flash-back):** relata un fet que s'ha produït abans tenint en compte el moment en què es troba l'acció.

Quan la trama o conflicte de la novel·la no té introducció, es diu que comença **in media res** i, per tant, l'ordre cronològic queda alterat.

- **Temps històric o extern:** és l'època històrica en què es desenvolupa la novel·la. Per exemple, el segle XV, la Guerra Civil espanyola, la Roma imperial, etc. La tria d'un o altre moment de la història té efectes importants en la construcció de la narració, perquè cal adequar tot un seguit d'elements (l'entorn, la indumentària, la manera de viure, de parlar...) per fer versemblant el relat.

c) El marc espacial

Correspon a l'espai físic, real o fictici, on es desenvolupen els fets i se situen els personatges. En una novel·la d'aventures l'acció se sol presentar en espais oberts; en una novel·la de detectius, el marc acostuma a ser urbà, etc. L'espai pot acomplir tres funcions diferents en la narració:

- **Funció d'íctica.** L'acció transcorre en indrets reals, comprovables, que existeixen. Al llarg del relat els noms de carrers, pobles, països... donen raó d'aquest entorn verídic.
- **Funció referencial.** L'espai on es desenvolupa l'acció no existeix en la realitat, però té prou elements versemblants per recordar-nos un o altre indret, s'assembla a d'altres llocs que el lector coneix.
- **Funció simbòlica.** L'espai no és un lloc objectiu en què transcorre l'acció, sinó un àmbit subjectiu carregat d'una simbologia que influeix sobre l'individu. Les muntanyes, per exemple, poden ser, segons el context, un símbol de llibertat; una habitació pot representar un període de la vida, etc.

d) Els personatges

Són els individus que intervenen en els fets narrats, sempre situats en un temps i en un espai determinats. Segons la **importància** que prenen dins de l'acció narrada, els personatges poden ser:

- **principals:** són els que intervenen en l'acció amb més intensitat, la seva actuació té un pes decisiu en la resolució del conflicte plantejat. Són els millor caracteritzats, és a dir, aquells sobre els que coneixem més dades. En els personatges principals cal destacar el/els **protagonista/es**, que porta/en a terme l'acció de la novel·la i constitueixen el motor de la narració. Són els perfils més definits, de qui tenim més informació (aspiracions, problemes, vivències...). De vegades, el protagonista té un adversari, un personatge que s'oposa als seus objectius, interfereix en el desenvolupament de l'acció i crea tensió argumental. Se li oposa: l'**antagonista**.
- **secundaris:** intervenen poc o marginalment en el decurs de la novel·la. La seva intervenció no és definitiva per al desenvolupament de l'acció i estan menys caracteritzats, és a dir, el lector coneix menys dades sobre ells.

Segons la **caracterització** (com són presentats els personatges al lector), els personatges poden ser:

- **rodons:** són presentats amb uns trets més complexos, tenen característiques pròpies de qualsevol ésser humà, evolucionen al llarg de la novel·la, poden ser contradictoris i de comportament variable, com qualsevol persona.
- **plans:** presenten un perfil psicològic molt poc desenvolupat. Només estan esbossats, són caracteritzats de manera esquemàtica i es mantenen invariables al llarg de la novel·la, la qual cosa pot fer-los poc creïbles.

Altres tipus de personatges són:

- **col·lectius:** està format per un conjunt de persones que actuen col·lectivament, com si fossin un personatge autònom (un poble sencer, una comunitat, una classe social...)
- **decoratius:** fan que l'acció i l'espai resultin versemblants. Per exemple, la gent que passa pel carrer, un cambrer, un porter...

e) El narrador

Duu a terme la funció d'explicar la història que se'ns presenta en la novel·la. El **punt de vista narratiu** és la perspectiva des de la qual es narra la història.

- **Narrador intern:** el narrador es troba dins de la història, hi participa directament, és un dels personatges. En aquest cas podem parlar de:

- **Narrador protagonista.** Escriu en primera persona i explica el relat segons la subjectivitat de la pròpia experiència. És un personatge que protagonitza la història, intervé directament en l'acció, explica els seus pensaments i sentiments, però no pot explicar els dels altres. Per tant, el punt de vista queda limitat, perquè tan sols percebem la història des de la vivència del narrador.
- **Narrador testimoni:** sol escriure en tercera persona i és un personatge que coneix els fets o els ha presenciats d'una manera o altra. Pot ser un personatge secundari que només explica la història des del seu punt de vista.

- **Narrador extern.** El narrador no pren part en la història, l'explica des de fora, encara que pot estar més o menys implicat en la història, és a dir, pot conèixer més coses o menys sobre els fets que narra o sobre els personatges que els protagonitzen. Utilitza la **tercera persona**. Segons el seu grau d'implicació en la narració, podem parlar de:

- **Narrador objectiu (parcial).** Coneix els fets de la història, però no s'introdueix a l'interior dels personatges. N'explica la manera de ser i de pensar a partir de les accions que realitzen. És com una càmera fotogràfica que capta els moviments externs.
- **Narrador omniscient.** És un narrador que ho coneix tot, coneix l'acció, el que es produeix en el present, s'ha produït en el passat i fins i tot, el que passarà en el futur. Coneix també perfectament els personatges, com pensen, què experimenten, etc. Coneix el final del relat i pot avançar fets al lector.